

2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN DİJİTAL YETKİNLİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF 2018 TURKISH LESSON'S CURRICULUM IN TERMS OF DIGITAL COMPETENCE

Mehmet KURUDAYIOĞLU¹

Taşkın SOYSAL²

Başvuru Tarihi:12.12.2019 Yayına Kabul Tarihi:12.02.2020 DOI: 10.21764/maeuefd.658584

(Araştırma Makalesi)

Özet: Günümüz dünyasında dijitalleşme giderek artan bir hızla tüm alanlara hâkim olmaktadır. Bu durum, doğal olarak eğitim-öğretim ortamlarında da karşılık bulmaktadır. Gelişen dünyayla yarışan bir millet olmanın basamaklarından biri de çağın gerektirdiği ölçüde dijitalleşmeye uyum sağlamak olduğundan öğretim ortamlarında bu konuya yeterli ve dengeli bir şekilde yer verilmesi önemlidir. Bu çalışmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) kazanımlarının dijital yetkinliğe uygunluğu bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Programda yer alan her bir kazanım Avrupa Parlamentosu tarafından hazırlanmış olan Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi'ne (Digcomp) göre incelenmiştir. Nitel araştırmaya göre desenlenen bu çalışmanın yürütülmesinde doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Yapılan incelemede öğretim programında yer alan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında yer alan 524 ayrı kazanım Digcomp'a ait bilgi ve veri okuryazarlığı, iletişim ve iş birliği, dijital içerik oluşturma, güvenlik ve problemleri çözmek basamakları içerik analizine tabi tutulmuştur. İnceleme sonunda Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarında dijital yetkinliğe yer verildiği ancak kazanımların dağılımında gerek beceri alanları gerekse sınıf düzeyleri bakımından herhangi bir denge gözlemlenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Türkçe eğitimi, öğretim programı, kazanım, dijital yetkinlik.*

Abstract: In today's world, digitalization is dominating all areas with an increasing speed. This is naturally also found in the educational environments. As one of the steps of being a nation competing with the developing world is to adapt to digitalization to the extent required by the age, it is important to include this issue in an adequate and balanced way in the educational environments. In this study, it is aimed to examine the gains of 2018 Turkish Lesson Curriculum (Grades 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8) in terms of suitability to digital competence. Each gain in the program has been reviewed in accordance with the European Digital Competence Framework (Digcomp), prepared by the European Parliament. The study designed according to qualitative research has been conducted in line with the document analysis. In this study, 524 different gains in the areas of listening / watching, speaking, reading and writing of the curriculum, Digcomp's information and data literacy, communication and collaboration, digital content creation, security and problem-solving steps have been evaluated with the content analysis. At the end of the study, it was concluded that digital competence was included in the Turkish curriculum curricula but no balance was observed in the distribution of the gains in terms of both skill areas and grade levels.

Keywords: *Turkish education, curriculum, learning outcome, digital competence.*

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ankara, mkurudayi@hotmail.com ORCID: 0000-0002-0447-5236

² Dr. Öğrt. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Karaman, taskinsoysal@gmail.com ORCID:0000-0003-2753-5905

Giriş

“Yetkin olma durumu, olgunluk, kemal, mükemmeliyet” (TDK Güncel Türkçe Sözlük, 2019) anlamına gelen “yetkinlik”le birlikte dijital ortamların günümüz dünyasında sürekli artması sonucu “dijital yetkinlik” kavramı da kullanılmaya başlanmıştır. “Dijital yetkinlik kavram olarak son on yılda ortaya çıkmıştır ve dijital metin, hipermetin ve multimedya metinlerini okuma ve anlama yanında bilgi teknolojilerine erişim ve kullanım yeteneği olarak tanımlanmaktadır” (Selimi ve Üseini, 2019, s. 204). “Son yıllarda dijital yeterlilik, insanların bilgi toplumunda ne tür becerilere ve anlayışa sahip olması gerektiği tartışmasında anahtar bir kavram hâline gelmiştir” (Ilomäki, L., Kantosalo, A., & Lakkala, M., 2011, s. 1). Teknolojinin her geçen gün artan bir hızla ilerlemesi, günümüz toplumunda birtakım becerileri zorunlu hâle getirmiştir. Toplum içinde aktif bir rol almak isteyen bireyler, 21. yüzyılın doğasına uygun birçok beceriye sahip olmak durumundadır. Dijital yetkinlik bunlardan biridir ve yaratıcılık, eleştirel düşünme, iletişim ve iş birliği gibi diğer becerilerin bir parçasıdır. Toplum içerisinde varlık gösterebilmek için dijital yetkinliğin temel bir ihtiyaç olarak düşünülmesi gerekmektedir (Gilster, 1997). “Dijital yeterlilikler, bilgi teknolojisini (BT) belirli bir bağlamda kullanma yeteneğini (bir vatandaşın, bir öğrencinin, bir öğretmenin vb.) tanımlamak veya açıklamak için kullanılan genel terimdir” (Rizza, 2014, s. 1).

Dijital yetkinlik, Avrupa Parlamentosu Konseyi’nce çağa ayak uydurmanın bir gerekliliği olarak gösterilmiş ve “İş, günlük yaşam ve iletişim için bilgi toplumu teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsamaktadır. Dijital yetkinlik, bilgi ve iletişim alanındaki temel becerilerle: bilgiye erişim, bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ve internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması yoluyla desteklenmektedir.” (European Council, 2006, s. 6) şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa Komisyonu ayrıca yetkinliklerle ilgili ortak bir noktadan hareket edilmesi ve vatandaşlarda bulunması gereken dijital yetkinliklerin neler olması gerektiğiyle ilgili Digcomp adlı Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi’nin hazırlanmasını sağlamıştır. İlki 2013 yılında hazırlanan dijital yetkinlik çerçevesinde 2016 (DigComp 2.0) ve 2017’de (DigComp 2.1) güncellemelere gidilerek nihai hâli verilmiştir. Çerçeveye göre dijital yetkinlik;

- Bilgi ve veri okuryazarlığı
- İletişim ve iş birliği
- Dijital içerik yaratma

- Güvenlik
- Problem çözme

olmak üzere beş ayrı alana ayrılmıştır. Ayrıca yetkinlikler kendi içerisinde temel, orta, ileri ve uzmanlık olarak seviyeler hâlinde ifade edilmiştir. (European Commission, 2017).

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) incelendiğinde programın Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) bağlamında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ne (TYÇ) göre hazırlandığı görülmektedir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiş ve programın hazırlanması bu anahtar yetkinlikler temelinde gerçekleştirilmiştir. TYÇ'de belirtilen sekiz anahtar yetkinlik aşağıdaki gibidir:

- Ana Dilde İletişim
- Yabancı Dillerde İletişim
- Matematiksel Yetkinlik ve Bilim/Teknolojide Temel Yetkinlikler
- Dijital Yetkinlik
- Öğrenmeyi Öğrenme
- Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler
- İnisiyatif Alma ve Girişimcilik
- Kültürel Farkındalık ve İfade (MEB, 2018, s. 4-5).

Görüldüğü üzere dijital yetkinlik kavramına TYÇ'de yer verilmiş ve "Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde (TYÇ) belirlenmiştir" (MEB, 2018, s. 4) ifadeleriyle yetkinliklere, dolayısıyla bu yetkinliklerden biri olarak belirlenen dijital yetkinliğe verilen önem vurgulanmıştır.

Ulusal literatürde dijital yetkinlikle ilgili yapılan tanımlara (Bilasa ve Taşpınar, 2017; Coşkun vd., 2013; Erdamar vd., 2017; Keskin ve Yazar, 2015) bakıldığında bu tanımların bilginin üretimi ve kullanılmasının yanı sıra dijital yetkinliğin öğrencilerin sahip olması gereken diğer becerilerle bütünleşik bir yapı sergilediğini belirttikleri görülmektedir. Dijital yetkinlik, her ne kadar iletişim, iş birliği, eleştirel düşünme ve yaratıcılık gibi becerilerle bütünleşik bir yapı sergiliyor olsa da diğer becerilerin geçmiş yüzyıllarda var olması yönüyle dijital yetkinlik ayrı bir yere sahiptir. Çünkü dijital yetkinlik, çağımızın teknolojik gelişmelerin ortaya koyduğu dijitalleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Günümüz bireylerinin çağın

özelliklerine uygun nitelikte kişiler olması için dijital ortamları etkin bir şekilde kullanabiliyor olmaları gerekmektedir. Bu anlamda günümüz bireyi bilgi ve veri okuryazarı olarak arama ve araştırma yapabilen, verileri filtreleyebilen, dijital içerik oluşturabilen; iletişim ve iş birliği becerisine bağlı olarak dijital teknolojiler aracılığı ile etkileşim kurabilen, paylaşım yapabilen, dijital ortam yoluyla sivil topluma katılabilen, dijital ortamda iş birliği yapabilen, dijital kimliğini yönetebilen ve internet ahlakı konusunda sorumluluk sahibi, bilinçli bir birey olabilen; dijital içerik oluşturmaya bağlı olarak içerik oluşturabilen ve oluşturduğu dijital içerikleri bütünleştirip genişletilebilen, telif hakları ve lisanslar konusunda bilgi sahibi olan ve programlama yapabilen; güvenlik bakımından cihazların, kişisel verilerin ve mahremiyetin, sağlık ve refahın, yaşam ortamlarının korunması; problem çözme bakımından teknik sorunların çözümlenmesi, ihtiyaçların ve teknolojik tepkilerin belirlenmesi, dijital teknolojilerin yaratıcı şekilde kullanılması ve dijital yetkinliklerdeki boşlukların belirlenmesi anlamlarına gelmektedir.

Dijital yetkinliğin bireylere sağladığı en önemli avantajlardan biri de dijital teknolojileri verimli bir şekilde kullanarak toplum içerisinde ön plana çıkmayı sağlamasıdır. Bu anlamda eğitimde fırsat eşitliği sunması bakımından da dijital yetkinlik büyük bir paya sahiptir. Dijital yetkinliğin eğitim-öğretimde böylesi önemli bir paya sahip olması, programların hazırlanmasında bu etkinliğin göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Bu durumda programda yer alacak kazanımların oluşturulmasında dijital yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması, dijital yetkinliğin programlarda yeterli ve dengeli bir şekilde yer alması gözetilmelidir. Çünkü her türlü öğretim aracıyla birlikte ders kitaplarına konulacak her bir metin, bu metinlere bağlı etkinlik ve hazırlık çalışmaları ile tema sonu değerlendirmeler kazanımlara uygun şekilde tasarlanmaktadır. Bu durumda her bir kazanımın üzerinde ciddi bir titizlik gösterilmesi gerektiği gerçeği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada öğretim programlarının içeriğinin eğitimin kalitesine olan etkisinden hareketle 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) kazanımlarının dijital yetkinlik açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece öğretim programının bireyleri içinde bulunduğumuz yüzyıla belirli becerileri kazanmış bireyler olarak hazırlamada ne kadar etkili olduğu ortaya konulmuş olacaktır.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. “Nitel araştırma; gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41). “Nitel verilerin analizi (kelimeler, metin veya resimler) tipik olarak kelimeleri veya görüntüleri bilgi kategorilerine ayırma ve veri toplama sırasında toplanan fikir çeşitliliğini sunma yolunu izler” (Creswell, 2006b, s. 6). “Ayrıca gözlem, görüşme vb. gibi nitel yöntemler kullanılarak elde edilen veriler, araştırma konusunun daha derinlemesine incelenmesine imkân sağlar” (Greene, Kreider ve Mayer, 2005, s. 274). Çalışmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) kazanımları 1-8. sınıflar düzeyinde dijital yetkinliğe uygunluğu bakımından nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi”ne tabi tutulmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2016) doküman incelemesini, hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi olarak ifade etmişlerdir. Araştırmanın inceleme nesnesi olan doküman Türkçe dersi öğretim programıdır (MEB, 2018). “Dokümanlar, yazılı hâlde bulunan metinlerden oluşan her tür doküman, görüntü ve ses kayıtları ile diğerleri kapsamında yer alan objeler, kalıntılar makro ve mikro düzeydeki veriler olarak gruplandırılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 223).

Çalışmada isimleri yer alan araştırmacılar Öğretim Programı’nda (MEB, 2018) 1-8. sınıflar düzeyinde bulunan her bir kazanımı Digcomp adlı Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi’ne göre içerik analizine tabi tutmuşlardır. “İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileriyle özetlendiği, sistematik yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır” (Büyüköztürk vd. 2014, s. 240). Koçak ve Arun’a göre (2006) içerik analizi farklı disiplinlerde birçok araştırma sorusuna yanıt aramak üzere kullanılan temel bir araştırma aracıdır ayrıca içerik analizinin farklı tanımları olmasına rağmen bu tanımların tamamında vurgulanan iki önemli konu yöntemin “sistemik” ve “tarafsız” olması gerektiğidir. Kazanımların araştırmacılar tarafından incelenmesinin ardından kod güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Miles ve Huberman’ın (1994, s. 64) aşağıda yer alan formülünden faydalanılmıştır:

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}} \times 100$$

Hesaplama sonucu her iki araştırmacı arasındaki görüş birliği %92,4 olarak tespit edilmiştir. Kalan %7,6'lık kısım araştırmacılar tarafından tekrar gözden geçirilip müzakere edilerek görüş birliği sağlanmış böylece inceleme tamamlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) kazanımlarının 1-8. sınıflar düzeyinde dijital yetkinliğe uygunluğu bakımından incelendiği bu çalışmada elde edilen veriler, Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi'ne (Digcomp) göre aşağıda tablolaştırılarak aktarılmıştır:

Tablo 1

Türkçe Dersi Öğretim Programında Sınıflar Bazında Dijital Yetkinlik Kazanımları

Digcomp Yetkinlik Başlıkları	1. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 47	2. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 46	3. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 64	4. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 78	5. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 69	6. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 68	7. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 76	8. Sınıf Kazanımları Kazanım Sayısı: 76	Toplam: 524																			
Dinleme/İzleme																												
Konuşma																												
Okuma																												
Yazma																												
Dinleme/İzleme																												
Konuşma																												
Okuma																												
Yazma																												
Dinleme/İzleme																												
Konuşma																												
Okuma																												
Yazma																												
Dinleme/İzleme																												
Konuşma																												
Okuma																												
Yazma																												
Bilgi ve Veri Okuryazarlığı	5	0	0	0	6	0	0	0	0	1	0	0	0	3	1	0	0	5	0	2	0	5	2	2	0	4	0	105
İletişim ve İş Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Dijital İçerik Oluşturma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
Güvenlik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Problemleri Çözmek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	5	0	0	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	122

Tablo 1 incelendiğinde 524 kazanım arasında dijital yetkinliğe toplam 122 kez temas edildiği görülmektedir. Sınıflar ve okuma, yazma, konuşma, dinleme alanları bakımından kazanımlar incelendiğinde 1. sınıf kazanımlarında dijital yetkinliğe toplamda 5 kez yer verildiği ve bunların tamamının dinleme/izleme kazanımları olduğu görülmektedir. 1. sınıf kazanımlarında geçen,

“T.1.1.4. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metin hakkında tahminde bulunur.

T.1.1.5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi hakkında tahminde bulunur.

T.1.1.6. Dinlediği/izlediği metni anlatır.

Olayları oluş sırasına göre anlatması için teşvik edilir.

T.1.1.7. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.

T.1.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.

Sadece olay, şahıs ve varlık kadrosuna yönelik sorular (ne, kim) yöneltilir.” (MEB, 2018, s. 20) kazanımlarında öğrencilerin izleyecekleri eserlerin dijital ortamlar olacağı fikrinden hareket edilmiştir. Söz konusu kazanımlar çerçevenin “bilgi ve veri okuryazarlığı” alanına dâhil olmaktadır. 1. sınıflarda bu alanın dışında kalan konuşma, okuma ve yazma kazanımlarında dijital yetkinliğe yer verilmediği görülmektedir.

2. sınıf kazanımları dijital yetkinlik bakımından incelendiğinde 1. sınıflarda olduğu gibi dinleme/izleme alanında öğrencilerin izledikleri yoluyla dijital yetkinlik kazanacakları fikrinden hareketle dijital yetkinliğe dinleme/izleme alanında 6 kez yer verildiği, bunun dışında yazma kazanımlarında çerçevenin dijital içerik oluşturma bölümüne bağlı olarak, “T.2.4.5. Yazılarını görsel unsurlarla destekler.” (MEB, 2018, s. 25) kazanımının da ortaya konulacak yazı ve görsellerin dijital ortamlar üzerinden yapılabileceği fikrinden hareketle dijital yetkinliğe temas edeceği düşünülmüştür. Bunun dışında 2. sınıflarda konuşma ve okuma alanlarında dijital yetkinliğe hiç temas edilmediği görülmektedir.

3. sınıf kazanımları dijital yetkinliğe uygunluk bakımından incelendiğinde 1 ve 2. sınıflarda olduğu gibi dinleme/izleme ve yazma alanlarında dijital yetkinliğe temas edilirken konuşma ve okuma alanlarında dijital yetkinliğe yer verilmediği görülmektedir. Dinleme/izleme alanında toplamda 10 kez dijital yetkinliğe yer verildiği, yazma alanında ise,

“T.3.3.22. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.

Elektronik posta ve sosyal medya içeriklerine (davet, teşekkür mesajları vb.) yer verilir.” ve

“T.3.3.26. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.

Bilişim teknolojileri (bilgisayar, tablet) ve iletişim araçlarında kullanılan şekil ve semboller üzerinde durulur.” (MEB, 2018, s. 28) kazanımıyla doğrudan,

“T.3.3.28. Tablo ve grafiklerde yer alan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.” (MEB, 2018, s. 28) kazanımıyla dijital yetkinliğe dolaylı olarak temas edildiği görülmektedir.

Dijital yetkinliğe uygunluk bakımından 4. sınıf kazanımları incelendiğinde 78 ayrı kazanım arasında toplamda 19 kez dijital yetkinliğe temas edildiği, bunların daha önceki sınıflarda olduğu gibi ağırlıklı olarak dinleme/izleme kazanımları ($f=11$) olduğu görülmektedir. Bunun dışında konuşma bölümünde,

“T.4.2.3. Hazırlıklı konuşmalar yapar.

a) *Öğrencilerin izledikleri bir filmi tanıtmaları, görüş ve düşüncelerini belirterek anlatmaları sağlanır.*

b) *Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.*” (MEB, 2018, s. 30) kazanımıyla 1 kez, okuma bölümünde,

“T.4.3.22. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.

Haritalar, medya işaretleri ve sembolleri üzerinde durulur.

T.4.3.32. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.

Elektronik posta ve sosyal medya içeriklerine (tebrik, ilan ve duyuru mesajları vb.) yer verilir.

T.4.3.33. Medya metinlerini değerlendirir.

Farklı türdeki medya metinlerinin (reklam amaçlı el ilanları, web siteleri, seyahat broşürleri, el kitapları, bloglar vb.) amacı ve hedef kitlesi hakkında görüş bildirilmesi sağlanır.

T.4.3.34. Grafik, tablo ve çizelgelerle ilgili soruları cevaplar.

T.4.3.35. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

Bilgiye erişmek için basılı ve dijital içeriklerdeki içindikiler ve sözlük bölümünden nasıl yararlanılacağına ilişkin bilgi verilir.

T.4.3.36. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

Yazılı kaynakların (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) incelenmesi ve değerlendirilmesi sağlanır.” (MEB, 2018, s. 32) kazanımlarıyla da 6 kez dijital yetkinliğe temas edildiği görülmektedir. Bunlardan 36 nolu kazanım çerçevenin güvenlik bölümünde yer alırken kalan 5 kazanım bilgi ve veri okuryazarlığı kapsamında değerlendirilmiştir. 4. sınıflarda yazma bölümünde ise dijital yetkinliğe,

“T.4.4.14. Yazdıklarını zenginleştirmek için çizim, grafik ve görseller kullanır.” (MEB, 2018, s. 33) kazanımıyla 1 kez yer verildiği görülmektedir.

5. sınıf kazanımlarına dijital yetkinlik açısından bakıldığında 5. sınıflara ait 69 toplam kazanım arasında dijital yetkinliğe toplamda 18 kez yer verildiği görülmektedir. 5. sınıf kazanımlarında da daha önceki sınıflarda olduğu gibi dijital yetkinlik kazanımlarının dinleme/izleme bölümünde yoğunlaştığı ($f=10$) görülmektedir. Bunun dışında okuma bölümünde 5 ayrı kazanımda dijital yetkinliğe temas edildiği görülmektedir. Söz konusu kazanımlar aşağıdaki gibidir:

“T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.

T.5.3.23. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.

a) *Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.*

b) *Köprü metinlerin (Hipertekst) dış bağlantı olduğu belirtilir.*

T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir.

İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.

T.5.3.28. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.

T.5.3.29. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

T.5.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.” (MEB, 2018, s. 35-37)

Burada 1 nolu kazanımın çerçevesinin dijital içerik oluşturma bölümüyle, 29 nolu kazanımın doğrudan güvenlik bölümüyle, kalan 4 kazanımın (23, 25, 28, 34) ise bilgi ve veri okuryazarlığıyla ilgili olduğu görülmektedir. 5. sınıf yazma kazanımlarında yer alan,

“T.5.4.2. Bilgilendirici metin yazar.” kazanımına bağlı olan,

“c) *Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanmaları sağlanır.*” (MEB, 2018, s. 37)

maddesinde grafik ve tabloların hazırlanmasının dijital ortamlarda olacağından hareketle bu madde de Digcomp çerçevesine dâhil edilmiştir. Yine yazma kazanımlarında yer alan,

“T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.” (MEB, 2018, s. 35) kazanımının çerçeveye dahil edilmesinde de aynı anlayışla hareket edilmiştir.

6. sınıf kazanımları dijital yetkinlik bakımından incelendiğinde 68 toplam kazanım arasında dijital yetkinliğe 19 kez temas edildiği, bunların %50’den fazlasının ($f=10$) bilgi ve veri

okuryazarlığına bağlı olarak dinleme/izleme kazanımlarına ait olduğu görülmektedir. Konuşma kazanımının 5. sınıflarda olduğu gibi çerçevenin dijital içerik oluşturma bölümüyle ilgiliyken konuşma bölümünde yer alan,

“T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.

T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.

Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.

T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.

İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.

T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.

b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak ‘edu’ ve ‘gov’ uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.” (MEB, 2018, s. 41) kazanımlarından 34 nolu kazanımın çerçevenin güvenlik kısmına temas ederken geriye kalan 5 kazanımın (30, 31, 32, 33 ve 35 nolu kazanımlar) bilgi ve veri okuryazarlığına temas ettiği görülmektedir. 6. sınıf yazma kazanımlarında yer alan,

“T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.”

(MEB, 2018, s. 42) kazanımlarından 5 nolu kazanımın dijital içerik oluşturmak olduğu görülürken 11 nolu kazanımda öğrencilerin yazdıklarını sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilmeleri doğrudan dijital yetkinliğe temas ediyor olması bakımından dikkat çekmektedir.

7. sınıf kazanımları dijital yetkinliğe uygunluk bakımından incelendiğinde 76 ayrı kazanım arasında dijital yetkinliğe toplamda 22 kez temas edildiği, bu sınıfta da dijital yetkinlik kazanımlarının ağırlıklı olarak ($f=12$) dinleme/izleme kazanımları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bölümde konuşma kazanımlarından çerçevede olması uygun görülen,

“T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanarak sunu hazırlamaları sağlanır.” (MEB, 2018, s. 43) kazanımının doğrudan dijital yetkinliğe temas ettiği, bunun yanında okuma bölümünden çerçeveye seçilen,

“T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.

Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.

T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.

İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.

T.7.3.32. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

a) *İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.*

b) *Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak ‘edu’ ve ‘gov’ uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.*

T.7.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.

T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.

a) *Hikâye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır.*

b) *Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönlerinden karşılaştırılması sağlanır.”* (MEB, 2018, s. 45) kazanımlardan 33 nolu kazanımın güvenlikle ilgili olduğu görülürken geriye kalan kazanımların (27, 31, 32, 34, 35 nolu kazanımlar) bilgi ve veri okuryazarlığı ile ilgili olduğu görülmektedir. 7. sınıf yazma kazanımlarından çerçeveye seçilen,

“T.7.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a) *Öğrencilerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yazacaklarını belirleyerek bir metin taslağı oluşturmaları, düşünceyi geliştirme yollarını kullanmaları, yazılı ve çoklu medya kaynaklarından görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları sağlanır.*

T.7.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.

T.7.4.17. Yazdıklarını paylaşır.

Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.” (MEB, 2018, s. 46) kazanımları; çoklu medya kaynakları, grafik ve tablo kullanma ayrıca yazdıklarını sosyal medya ortamlarında kullanma bakımından dijital yetkinliğe temas etmektedir.

8. sınıf kazanımlarına yönelik yapılan incelemede 76 ayrı 8. sınıf kazanımı arasında 20 kez dijital yetkinliğe temas edildiği, benzer şekilde burada da dijital yetkinlik kazanımlarının ağırlıklı olarak ($f=12$) dinleme/izleme bölümünde yoğunlaştığı görülmektedir. 8. sınıflarda konuşma ($f=1$), okuma ($f=5$) ve yazma ($f=2$) kazanımlarında temas edilen dijital yetkinlik kazanımlarının da 6 ve 7. sınıflardakine benzer olduğu görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) kazanımlarının dijital yetkinliğe uygunluğu bakımından incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre Türkçe dersi öğretim programı dijital yetkinliğe ait kazanımlar barındırmaktadır. Bu sonuç, Ekmen ve Bakar (2018) ile Turan ve Karasu-Avcı'nın (2018) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir ancak yapılan incelemede dijital yetkinlik kazanımlarının belirli alanlarda yığılma gösterdiği buna göre dijital yetkinliğe temas eden kazanımların çoğunlukla dinleme/izleme ve okuma kazanımlarında yer aldığı, Türkçe dersinin diğer iki alanı olan konuşma ve yazma kazanımlarında dijital yetkinliğe daha az yer verildiği görülmektedir. Programda yer alan 524 kazanım arasında toplamda 122 kez dijital yetkinliğe temas edilmiş, bunların 76'sının dinleme/izleme kazanımı olduğu görülmüştür. Kalan kısımdan 5 kazanımın konuşma bölümüne, 29 kazanımın okuma bölümüne, 13 kazanımın ise yazma bölümüne ait olduğu tespit edilmiştir. Alt sınıflarda kazanım sayıları düşüken sınıf düzeyi arttıkça kazanım sayılarındaki artış dikkat çekmektedir.

Ala Mutka (2011), Erstad (2008) ve European Commission (2010) öğrencilerin dijital yeterliliklerini artırmak için gerçek yaşam uygulamalarını içeren öğrenme ortamları tasarlamasının önemini vurgulamışlardır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar da bu durumu desteklemektedir. Türkçe dersinin ana dili dersi olmasından hareketle öğrencilerin ana dillerinde ilerleme kaydetmeleri sürecinde günümüz dünyasının bir gereği olarak dijital ortamlara mümkün olduğunca fazla yer verilmesi faydalı olabilir. Böylece öğrencilerin dijital yetkinlik konusunda sağlayacakları gelişim diğer becerilerle bütünleşik bir yapıya kavuşabilir.

Türkçe dersi öğretim programının ders kitaplarının hazırlanmasında temel kaynak olması, programda yer alan kazanımların da kitaplarda yer alacak her bir metinde, etkinlikte, hazırlık çalışmalarında ve tema sonu değerlendirmelerle birlikte diğer tüm öğretim alanlarında yer alması gerektiği durumundan hareketle kazanımlarda dijital yetkinliğe verilmesi gereken önem ortadadır. Buna göre tüm sınıf düzeylerinde gerek eşit gerekse de ardışık düzeyde öğrencileri 21. yüzyılın nitelikli birer bireyi hâline getirecek kazanımlara yeterli ve dengeli bir

şekilde yer verilmelidir. Programlarda yapılacak güncellemelerde bu durum göz önünde bulundurularak dijital yetkinliğe yeterli ve dengeli şekilde yer verilmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Ala-Mutka, K. (2011). Mapping digital competence: Towards a conceptual understanding. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Recuperado de <http://www.jrc.ec.europa.eu>.
- Bilasa, P. ve Taşpınar, M. (2017). Hayat boyu öğrenme kapsamında anahtar yeterliliklerin belirlenmesi: Türkiye için durum analizi. *Millî Eğitim*, 215, 129-144.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Carretero, S., Vuorikari, R. ve Punie, Y. (2017). *The dijital competence framework for citizens*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Coşkun, Y. D., Cumaoglu, G. K. ve Seçkin, H. (2013). Bilgisayar öğretmen adaylarının bilişim alanıyla ilgili okuryazarlık kavramlarına yönelik görüşleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1259-1272.
- Creswell, J. W. (2006b). Understanding mixed methods research. http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf adresinden 14 Ekim 2019'da alınmıştır.
- Ekmen, C. ve Bakar, E. (2018). İlköğretimde öğretim programları ve ders kitaplarında dijital yetkinliğin yeri. *Millî Eğitim*, 48(221), 5-35.
- Erdamar, G., Demirkan, Ö., Saraçoğlu, G., Alpan, G. (2017). Lise öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve eğitsel internet kullanma öz-yeterlik inançları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 636-657.
- Erstad, O. (2008). Chapter eight: Trajectories of remixing. In C. Lankshear & M. Knobel (Eds.), *Digital literacies: concepts, policies & practices* (pp. 177-202). New York; Oxford: Peter Lang.
- European Council. (2006). *Council recommendation on key competences for lifelong learning*. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en adresinden 10 Aralık 2019'da alınmıştır.
- European Commission. (2010). *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2017), *DigComp 2.1: The digital competence framework for citizens with eight proficiency levels and examples of use*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: John Wiley & Sons.

- Greene, J. C., Kreider, H., and Mayer, E. (2005). *Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry*. In B. Somekh ve C. Lewin (Eds.). *Research methods in the social sciences*. (pp: 274-281). London: Sage.
- Keskin, İ., ve Yazar, T. (2015). Examining digital competence of teachers within the context of lifelong learning based on of the twenty-first century skills. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 1691-1711.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Ilomäki, L., Kantosalo, A., & Lakkala, M. (2011). *What is digital competence?* In Linked portal. Brussels: European Schoolnet.
- MEB. (2018). Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Ankara.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. California: Sage Publications.
- Rizza, C. (2014). Digital competences. *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. 1614-1619.
- TDK (2019). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim tarihi: 14/08/2019, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b01d58caeaab0.86280595.
- Turan, S. ve Karasu-Avcı, E. (2018). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Selimi, A. ve Üseini, A. (2019). Yenilikçi Eğitim ile Dijital Yetkinlik ve Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesi - Kuzey Makedonya Örneği. *ICEB'19 - International Congress of Economics and Business*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

The concept of competence, defined as a state of being competent, maturity, perfection” (TDK Contemporary Turkish Dictionary, 2019), has emerged as a result of the continuous increase of digital environments in today's world. "Digital competence has emerged as a concept in the last decade and is defined as the ability to read and understand digital text, hypertext and multimedia texts as well as the ability to access and use information technologies” (Selimi and Üseini, 2019: 204). As can be understood from the definition, digital competence is one of the features that an individual of our age should possess. With the increasing pace of technology, the skills required in today's society are becoming increasingly necessary. Individuals wishing to take an active role in society must have many skills appropriate to the nature of the 21st century. Digital competence is one of them and is part of other skills such as creativity, critical thinking, communication and collaboration.

Method

Qualitative research methods and techniques were used in the study. “Qualitative research can be defined as a study in which qualitative data collection methods such as observation, interview, document analysis are used and a qualitative process is carried out to present perceptions and events in a realistic and holistic way in the natural environment” (Yıldırım & Şimşek, 2016: 41). Analysis of qualitative data (words, text, or images) typically follows the way to categorize words or images into information categories and to present the diversity of ideas collected during data collection (Creswell, 2006b: 6) additionally, observation, interview and so on. The data obtained by using qualitative methods allows for a deeper examination of the research subject (Greene, Kreider and Mayer 2005: 274). In the study, the gains of the 2018 Turkish Language Teaching Program (Grades 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8) were subjected to document analysis, one of the qualitative research methods, in terms of their suitability for digital competence at the level of 1st-8th grade. Yıldırım and Şimşek (2016) described the document review as the analysis of written materials containing information about the targeted cases or cases. The document which is the study object of the research is the Turkish curriculum (MEB, 2018). “Documents, all kinds of documents, images and sound recordings, objects and remains within the scope of written texts are grouped as macro and micro level data (Yıldırım & Şimşek, 2013: 223).

The researchers whose names are included in the study are listed in the curriculum (MEB, 2018) 1st-8th they have analyzed each achievement at grade level according to the European Digital Competence Framework called Digcomp. “Content analysis is defined as a systematic reproducible technique in which certain words of a text are summarized in smaller content categories with codings based on certain rules (Büyüköztürk et al. 2014: 240). According to Koçak and Arun (2006), content analysis is a basic research tool used to search for answers to many research questions in different disciplines. Following the review of the gains by the

researchers, the following formula of Miles and Huberman (1994: 64) was used to ensure code reliability:

$$\text{Reliability} = \frac{\text{number of agreements}}{\text{agreement} + \text{disagreement}} \times 100$$

As a result of the calculation, the consensus between the two researchers was found to be 92.4%. The remaining 7.6% was reviewed and discussed by the researchers and consensus was reached and the review was finalized.

Result and Suggestions

According to the results of this study in which the gains of 2018 Turkish Language Teaching Program (1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th and 8th Grades) were examined in terms of the suitability of digital competence, the Turkish curriculum contains gains of digital competence. However, it is seen that digital competence gains accumulate in certain areas and that the gains in contact with digital competence mostly take place in listening / monitoring and reading gains. It is seen that digital competence is less used in speaking and writing gains, which are two other areas of Turkish course. Of the 524 achievements included in the program, a total of 122 digital competences were contacted, 76 of which were listening / monitoring gains. From the remaining part, 5 gains belong to the speaking section, 29 gains to the reading section, and 13 gains to the writing section. While the number of gains in the lower classes is low, the increase in the number of gains is remarkable as the grade level increases.

The importance of the Turkish competence should be given to the digital competence given that the Turkish curriculum should be the main source in the preparation of the textbooks, and that the gains in the program should be included in each text, activity, preparatory work and end-of-theme evaluations along with all other teaching areas. According to this, the gains that will make the students to be qualified individuals of the 21st century should be given in an adequate and balanced way at both equal and consecutive levels.

The importance and necessity of incorporating digital competence in teaching programs is evident in our age, where technology and digitalization are advancing at a dizzying speed. Considering this situation in the updates to be made in the programs, digital competence should be provided in an adequate and balanced manner.

ETİK BEYAN: "2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Dijital Yetkinlik Bakımından İncelenmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim."